

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Синекон Оксани Степанівни

на дисертаційне дослідження

Никифорчук Жанни Василівни

«Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

Фокусуючись на духовних горизонтах особистісного зростання людини в її спілкуванні з Богом-Трійцею, богослов'я турбується про правильне висвітлення суспільного виміру людського життя. За своїм призначенням богословська освіта має стати мудрістю – скеруванням людини на правду й добро, її пріоритетом є впровадження людини в таїнство духовного. У сьогоденних реаліях важливою складовою богословської освіти майбутніх богословів є оволодіння іноземною мовою не тільки як засобом міжкультурного спілкування, а й як своєрідним інструментом пізнання іншої культури та пропаганди власної, який сприяє духовному взаємозбагаченню, підвищує рівень гуманітарної освіти, допомагає досягти практичного володіння іншомовними компетентностями – вмінням поєднувати мовні засоби з визначеною метою, умовами, ситуаціями та завданнями мовленнєвої комунікації.

У зв'язку з цим перед закладами вищої освіти актуалізоване завдання підготовки майбутніх богословів, а саме: забезпечення відповідного рівня сформованості фахової компетентності, складовою якої є англомовна професійно орієнтована компетентність у читанні.

Наявність окресленої вище проблеми вимагає розробки і реалізації в освітньому процесі новітньої методики викладання, яка б урахувала сучасні умови формування у майбутніх богословів англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні у закладах вищої освіти. Саме до праць такого спрямування і належить рецензована **дисертаційна робота Никифорчук Жанни Василівни**, тема якої **може вважатися актуальною і своєчасною**.

Про актуальність теми дисертації «Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів», поданої до захисту, свідчить її зв'язок з темою кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему дисертації затверджено Вченою радою Тернопільського національного

педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 6 від 24 січня 2023 р.).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку методичної науки: *теоретично обґрунтовано* систему вправ і завдань для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; *відібрано навчальний матеріал* для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності у читанні; *розроблено вправи і завдання з урахуванням особливостей цільової аудиторії*; *створено модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів* за допомогою відповідних груп вправ і завдань.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертація Никіфорчук Жанни Василівни є комплексним дослідженням, положення якого мають належний рівень *наукової новизни*, зокрема, особистий внесок дисертантки у предмет дослідження, полягає в тому, що:

- *вперше* теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, котра передбачає три етапи (дотекстовий, текстовий та післятекстовий); використання системи вправ і завдань, котра співвідноситься з визначеними етапами, розроблена з урахуванням лінгвістичних особливостей текстів релігійно-богословського змісту, містить три підсистеми вправ і завдань з відповідними групами вправ і завдань та спрямована на розвиток психологічних механізмів читання, формування вмінь ознайомлювального, переглядового та вивчаючого читання, вміння використовувати стратегії читання, інтерпретувати професійно орієнтовані тексти;

- *уточнено* критерії відбору навчального матеріалу;
- *подальшого розвитку* набуло визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутнього богослова.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і методичні рекомендації, сформульовані Никіфорчук Жанною Василівною, є аргументованими й достовірними. У роботі переконливо обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено його об'єкт, предмет, мету й завдання. Достовірність отриманих дослідницею результатів забезпечується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, використанням комплексу взаємопов'язаних наукових методів, широкою апробацією результатів та впровадженням їх у освітню практику закладів вищої освіти.

Дисертантка опрацювала широку джерельну базу (285 найменувань, із них – 107 іноземними мовами), яка дала їй можливість досить комплексно висвітлити різні аспекти досліджуваної проблеми, зокрема, обґрунтувати теоретичні основи дослідження; визначити психологічні передумови

формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; практично реалізувати освітню діяльність з формування професійно орієнтованої читацької компетентності у майбутніх богословів.

Результати дослідження є достатньо висвітлені в наукових публікаціях здобувачки. Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що підтверджує володіння нею теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

5. Значення отриманих автором результатів для науки і практики.

Аналіз дисертаційного дослідження Никіфорчук Жанни Василівни показує, що воно є науково виваженим, має безсумнівне теоретичне та практичне значення.

Так, *теоретичне значення* полягає в ретельному аналізі чотирьох рівнів методологічного апарату та *обґрунтуванні доцільності* використання підходів до навчання на кожному них, зокрема, загальний підхід до вивчення проблеми формування пізнавально-світоглядної установки дослідження на філософському рівні; системний, діяльнісний, культуроспрямований, аксіологічний, гуманістичний та емпатійний підходи на загальнонауковому рівні; особистісно орієнтований підхід, комунікативний, компетентнісний, текстоцентричний, конструктивістський, контекстний, індивідуально-диференційований і мультидисциплінарний підходи на конкретно-науковому рівні; технологічний підхід на технологічному рівні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у відборі фахових навчальних матеріалів для читання та професійно орієнтованої лексики з метою формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; у розробці навчально-методичного посібника з відповідними комплексами вправ та завдань; в укладанні методичних рекомендацій для викладачів англійської мови на богословських спеціальностях щодо організації навчального процесу з метою ефективного формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; у розробці силабуса та робочої програми навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» для спеціальності 041 Богослов'я.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура дисертації, яка складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків, є чіткою, логічною та відповідає окресленим завданням.

У *вступі* визначена актуальність, мета, завдання, об'єкт, предмет, наукові положення дослідження, що розкривають цілісність і багатогранність проведеного наукового аналізу. З метою розв'язання поставлених у дисертації завдань Никіфорчук Жанною Василівною використано сучасні методи дослідження, зокрема, *теоретичні* – критичний аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових джерел із методики, педагогіки, психології, лінгвістики з метою визначення стану досліджуваної проблеми, її методологічних та

методичних основ; вивчення нормативної документації, програм навчальних дисциплін з метою узагальнення теоретичних даних із проблеми дослідження; моделювання навчального процесу використовуючи запропоновану методику; *емпіричні* – наукове спостереження за організацією навчального процесу з вивчення іноземної мови в українських закладах вищої освіти, вивчення досвіду викладачів щодо формування компетентності в читанні майбутніх богословів, опитування викладачів і студентів щодо ефективності застосування автентичних релігійних текстів, навчальних потреб та інтересів студентів; опитування священників з метою виявлення типових ситуацій їх професійно орієнтованого спілкування; тестування студентів для визначення рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні на до- та післяекспериментальних зрізах; методичний експеримент, щоб довести гіпотезу дослідження про ефективність розробленої методики; якісний та кількісний аналіз даних для оцінювання рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; метод математичної статистики (кутове перетворення Фішера ϕ^*) для інтерпретації одержаних результатів проведеного методичного експерименту.

У *першому розділі* здобувачкою *цілком ґрунтовно* висвітлено підходи до навчання іноземної мови майбутніх богословів; *комплексно проаналізовано* сучасний стан дослідження проблеми формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. *Виправданим є* використання стратегій навчання читання, які охоплюють *когнітивні стратегії* (зверху-вниз, компенсації мовних засобів, самостійного ознайомлення з мовними засобами, запам'ятовування, пошуку опор в іншомовному читанні, навчально-інформаційні, самоадаптації, рефлексії, сканування) та *метакогнітивні стратегії* (усвідомлення мети навчання, виконання завдання та досягнення поставлених цілей, самоконтроль, за необхідності – заміна певних стратегій, перевірка правильності отриманого результату, самооцінка результатів, аналіз причин невдач, співвіднесення нової інформації з раніше вивченою). У дисертаційній роботі дослідницею *доцільно розкрито* психологічні передумови формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; *ретельно досліджено* особливості англомовних професійно орієнтованих текстів.

Другий розділ дисертантка присвятила практичній розробці методики формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. У зв'язку з цим Жанною Василівною *здійснено аналіз підручників*, який показав, що їх зміст не завжди сприяє формуванню професійно орієнтованої компетентності в читанні та націлює на уважну інтерпретацію текстів релігійно-богословського змісту. *Належним чином розглянуто якісні* (автентичність, інформативність, критерій мотиваційної цінності, змістова цінність/цікавість текстів для читання, різноманітність, доступність та посиленість, тематичність, відповідність інтересам студентів, міжпредметна координація) та *кількісний* (обсяг тексту) *критерії* відбору навчального матеріалу для формування англомовної професійно орієнтованої

компетентності в читанні майбутніх богословів. *Доцільно визначено* три етапи формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні.

До *незаперечних наукових здобутків* Никіфорчук Жанни Василівни належить *розробка системи вправ і завдань для навчання професійно орієнтованого читання майбутніх богословів*, що складається з 1) підсистеми вправ на формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні на дотекстовому етапі; 2) підсистеми вправ на формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні на текстовому етапі; 3) підсистеми завдань на формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні на післятекстовому етапі. Створена система вправ і завдань охоплює різноманітні їх види та типи, які дозволяють послідовно й коректно формувати англомовну професійно орієнтовану компетентність у читанні у майбутніх богословів.

Цінним є те, що проілюстровані вправи і завдання логічно вибудовані; наповнені цікавим мовним і мовленнєвим матеріалом; орієнтовані на формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні; сфокусовані на урахування особистісних характеристик студентів та їхнього пізнавального запиту.

Вартим уваги є представлена модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; релевантні принципи для запропонованої методики, такі як принцип науковості, послідовності та системності, професійної спрямованості навчання, комунікативності, доступності, свідомості та активності, міцності засвоєння знань, індивідуального підходу, емоційності, безперервності.

Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів у *третьому розділі*. В межах зазначеного розділу на достатньо високому науково-методичному рівні з дотриманням усіх вимог, що висуваються до такого виду дослідження, дисертанткою здійснено процедуру організації і проведення навчального, природного, відкритого, вертикально-горизонтального експерименту, який тривав протягом весняного семестру 2020–2021 н. р. серед 49 студентів другого курсу, які навчалися за спеціальністю 041 Богослов'я; ретельно проаналізовано й інтерпретовано результати експериментального дослідження, подано їх статистичну обробку. *Отримані результати* підтверджують висновки автора роботи, роблять їх *вірогідними та достовірними*.

Запропонована методика довела свою ефективність та була успішно запроваджена до освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, Волинської православної богословської академії, Київської православної богословської академії.

На *схвальну оцінку* заслуговують методичні рекомендації, що були запропоновані Никіфорчук Жанною Василівною за результатами здійсненого теоретичного дослідження та методичного експерименту.

У *висновках* до дисертації *чітко викладені підсумки* реалізованого дослідження, які цілком відповідають поставленим завданням.

Відзначимо *грунтовні додатки*, що поглиблюють і увиразнюють уявлення про цілісне дослідження.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

В цілому високо оцінюючи наукове та практичне значення дисертаційної праці, висловимо деякі зауваження до змісту та побажання дискусійного характеру:

1. Цілком доцільно у підрозділі 1.1 дослідницею згадано технологічний підхід, метою якого є проєктування як діяльності викладача, так і студента в освітньому процесі. Тому варто було б дещо ширше розглянути особливості цього підходу.
2. У підрозділі 1.2 ґрунтовно проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Також у додатках представлені цікаві анкетні опитування студентів та викладачів до проведення експериментального навчання, які є суттєвим внеском у розуміння сутності досліджуваної проблеми. У зв'язку з цим бажано було б у підрозділі 1.2 висвітлити результати згаданих опитувань.
3. На нашу думку, у підрозділі 2.3 «Модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів» бажано було б додати методичний принцип домінуючої ролі вправ, який практично й успішно реалізується дослідницею через створену систему вправ і завдань.

Проте висловлені зауваження й побажання не є принциповими та не знижують загальної високої оцінки наукового рівня дисертаційної праці.

8. Повнота викладення результатів в опублікованих працях.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 11 наукових публікаціях, з них: 4 фахових статті, 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні, 5 праць апробаційного характеру та навчально-методичний посібник у співавторстві «English for Theology Students» англійською мовою.

9. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Никіфорчук Жанни Василівни, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав припускати, що в них мають місце порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація). Зокрема, в разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, в роботі завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

10. Висновок.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Никіфорчук Жанни Василівни «Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів» є творчим, завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток методичної науки.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення, дисертація **Никіфорчук Жанни Василівни «Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів»** відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка Никіфорчук Жанна Василівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови
технічного спрямування № 2
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Оксана СИНЕКОП

Підпис Оксани СИНЕКОП

засвідчую:

учений секретар

Національного технічного

університету України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

Валерія ХОЛЯВКО